

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

Hovedvannledningsprosjektet
delrapport 9

Staver I

Staver, 56/1,
Bærum kommune, Akershus

Feltleder: Sara Langvik Berge
Prosjektleder: Inger Marie Berg-Hansen

Oslo 2010

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Staver	G.nr./ b.nr. 56/1
Kommune Bærum	Fylke Akershus
Saksnavn Hovedvannledning Staver - Bryn	Kulturminnetype -
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 2008/3026	Tiltakskode/ prosjektkode 756105/250225
Eier/ bruker, adresse -	Tiltakshaver Bærum kommune
Tidsrom for utgravning 29.-31.10.2008	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum UTM sone 33 Nord: 6647330, øst: 246471.022
ØK-kart CL044-5-2	ØK-koordinater -
A-nr. -	C-nr. -
ID-nr (Askeladden) Id 116894	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) Cf.34004
Rapport ved: Sara Langvik Berge	Dato: 17.02.2010
Saksbehandler: Inger Marie Berg-Hansen	Prosjektleder: Inger Marie Berg-Hansen

SAMMENDRAG

Utgravningen er gjennomført som en del av Hovedvannledningsprosjektet i Bærum kommune. Prosjektet omfatter utgravninger i forbindelse med bygging av Hovedvannledning Staver - Bryn som skal sikre reservevannforsyningen i Bærum. I forbindelse med planleggingen av utbyggingsprosjektet utførte Akershus fylkeskommune arkeologiske registreringer i 2007 og 2008.

Kulturhistorisk museum gjennomførte en arkeologisk utgravning av området i perioden 29.-31. oktober 2008. Denne rapporten omhandler undersøkelsen på lokaliteten Staver I, og er nr. 9 av 9 delrapporter fra prosjektet. For ytterligere informasjon om prosjektet se sammenfattende rapport for Hovedvannledningsprosjektet, delrapport 1.

Undersøkelsen på Staver I ble avsluttet tidligere enn planlagt, da det ikke ble gjort funn av automatisk fredete kulturminner på tiltaksområdet.

INNHold

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN.....	2
2. DELTAGERE, TIDSROM	5
3. FORMIDLING.....	5
4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER	6
5. UTGRAVNINGEN.....	6
5.1 Problemstillinger – prioriteringer	6
5.2 Utgravningsmetode	6
5.3 Utgravningens forløp	6
5.4 Kildekritiske forhold.....	7
5.5 Utgravningen	7
6. KONKLUSJON	8
7. LITTERATUR	9
8. VEDLEGG	9
8.1 Fotoliste.....	9

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

STAVER I

STAVER, 56/1, BÆRUM KOMMUNE, AKERSHUS

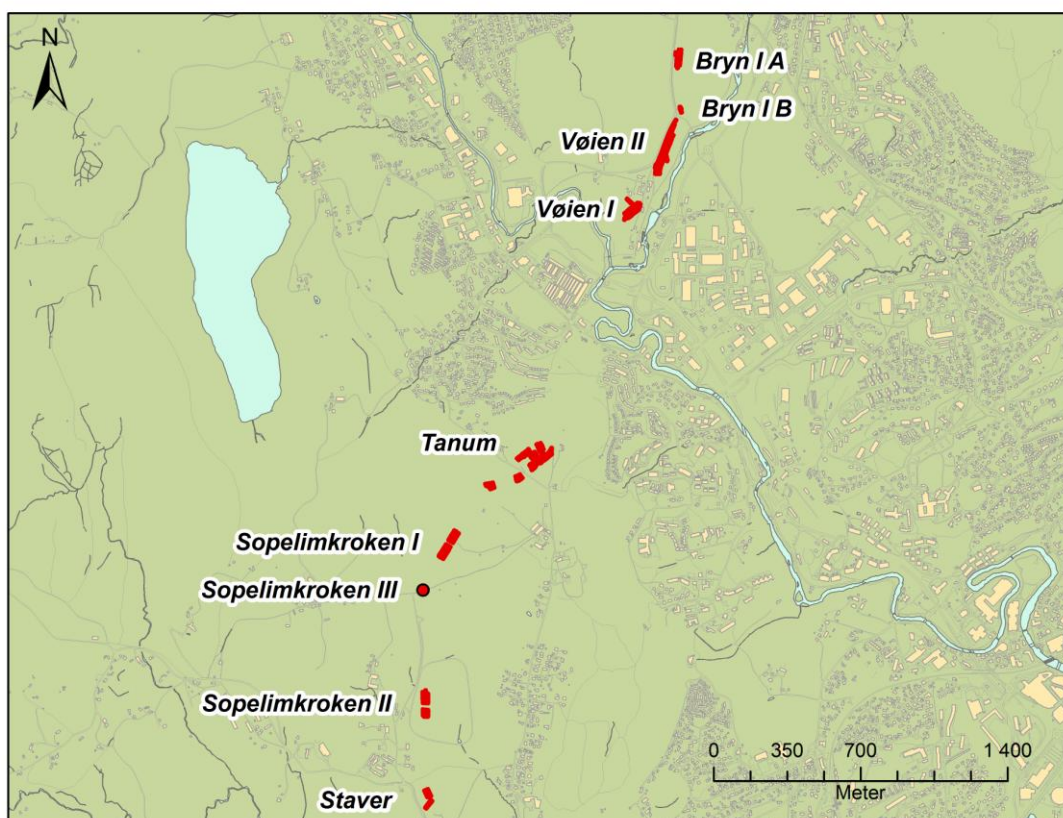
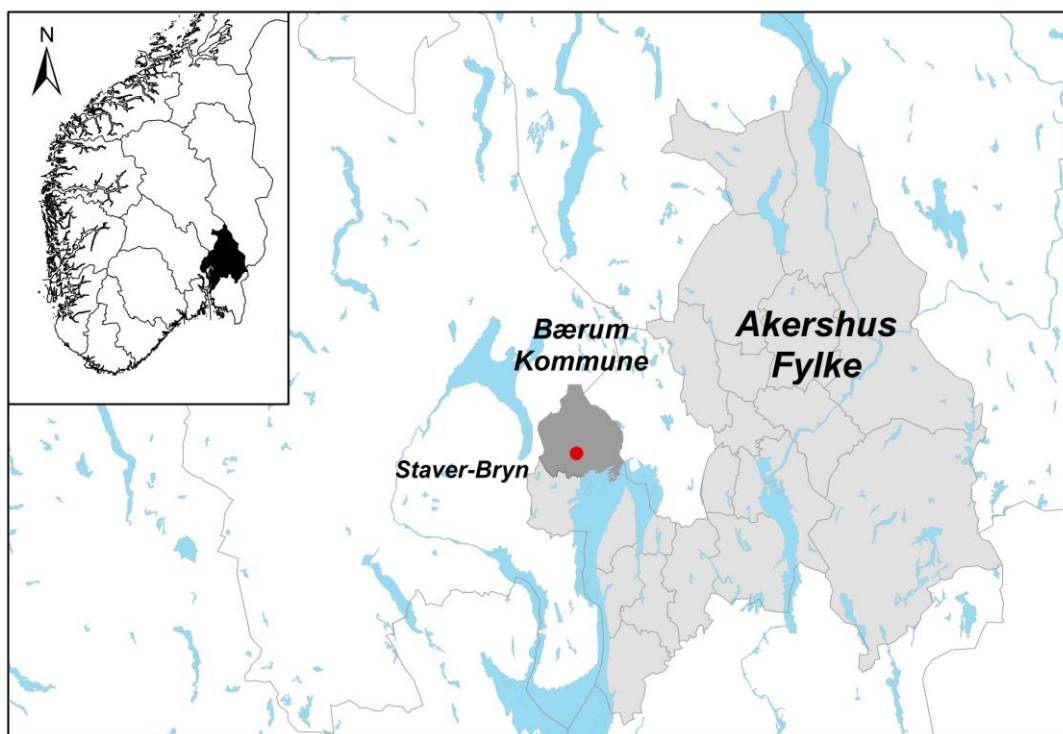
SARA LANGVIK BERGE

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

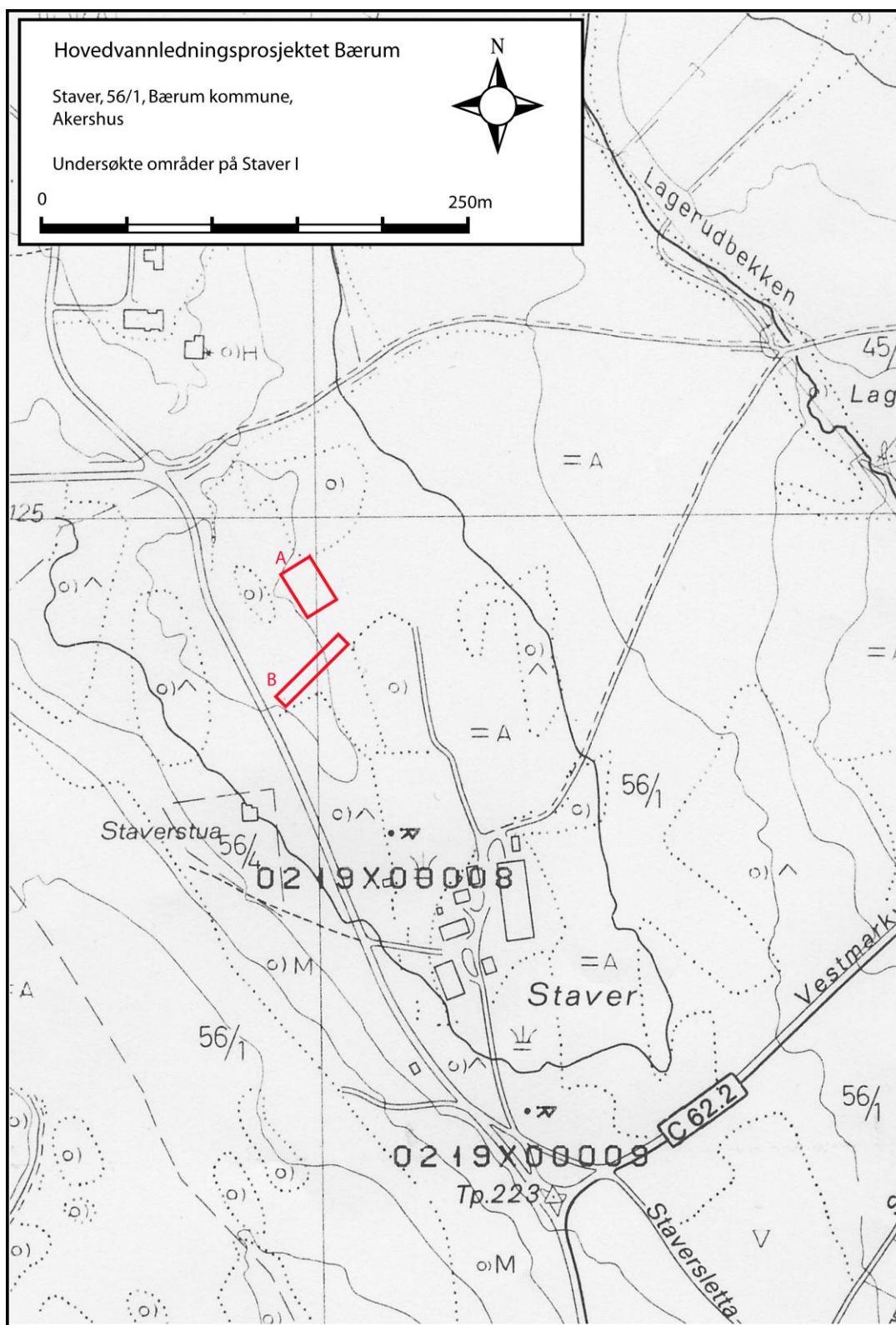
Tiltaket gjaldt riggområdet i forbindelse med bygging av ny hovedvannledning i Bærum planlagt tvers gjennom et godt bevart kulturlandskap rikt på automatisk fredete kulturminner. Området ble registrert av Akershus fylkeskommune vår/ forsommer 2008 (Hansen 2008). Utgravningene i forbindelse med vannledningen ble ferdigstilt sensommer 2008, og det ble i etterkant søkt om dispensasjon for id 116894 på Staver, med ønske om å foreta undersøkelsen innenfor samme år. Den omsøkte lokaliteten omfattet kokegroper og mulige stolpehull, samt andre nedgravninger som ble oppfattet som spor etter aktiviteter i forbindelse med dette eller med bosetning i forhistorisk tid eller middelalder. Kulturminnet ble vurdert til å ha vitenskaplig verdi, men liten formidlingsverdi. Lokaliteten lå i dyrket mark, og var skadet av pløying (Berg-Hansen 2008). Dispensasjon ble gitt av Riksantikvaren 16.10.2008, og den arkeologiske undersøkelsen ble gjennomført i slutten av oktober 2008.

Undersøkelsen er en del av Hovedvannledningsprosjektet Bærum. Denne rapporten omhandler undersøkelsene på lokaliteten Staver I, og er nr. 9 av 9 delrapporter fra prosjektet. For ytterligere informasjon om prosjektet se sammenfattende rapport for Hovedvannledningsprosjektet, delrapport 1.

RAPPORTER HOVEDVANNLEDNINGSPROSJEKTET, BÆRUM	FORFATTER	LOKALITETSNAMN	KULTURMINNE- TYPER	C-NUMMER
1	Delrapport 1 Hovedvannledningsprosjektet, Bærum - sammenfattende rapport.	I. M. Berg-Hansen		
2	Delrapport 2 Vøien I: Bosetningsspor fra tidligneolitikum og bronsealder	A. Mjærum	Vøien I	Bosetningsspor Dyrkningslag C56693-56695
3	Delrapport 3 Vøien II: Bosetningsspor fra eldre jernalder	O. Kjos	Vøien II	Bosetningsspor Dyrkningslag C56680-56683
4	Delrapport 4 Tanum: Kokegropfelt fra jernalder og jordbruksspor fra bronsealder og middelalder	K. E. Sæther	Tanum I	Kokegropfelt Jordbruksspor C56692
5	Delrapport 5 Sopelimkroken I: Bosetningsspor fra senneolitikum, bronsealder og jernalder	C. C. Wenn	Sopelimkroken I	Bosetningsspor C56579
6	Delrapport 6 Sopelimkroken II: Bosetningsspor fra jernalder	K. E. Sæther	Sopelimkroken II	Bosetningsspor C56570
7	Delrapport 7 Sopelimkroken III: Veifar	K. E. Sæther	Sopelimkroken III	Veifar C56580
8	Delrapport 8 Brynl: Jordbruksspor	G. Bukkemoen	Brynl	Jordbruksspor C56691
9	Delrapport 9 Staver I	S. L. Berge	Staver I	Avskrevet -

Oversikt over undersøkte områder i forbindelse med ny hovedvannledning mellom Staver og Bryn, Bærum kommune, Akershus.

De undersøkte områdene (A og B) på Staver, 56/1, Bærum kommune, Akershus.

2. DELTAGERE, TIDSRØM

Undersøkelsen ble gjennomført med Sara Langvik Berge som feltleder og Jacob Johansson som assistent. Helge Lilleås fra Entreprenørteknikk AS kjørte gravemaskin.

Sara Langvik Berge og prosjektleder Inger Marie Berg-Hansen foretok befaring av området 28.10.08. Den arkeologiske undersøkelsen ble utført 29.-31.10.08. Berg-Hansen kom også innom på befaring 31.10.08.

Kraftig snøfall kvelden/natten før undersøkelsen startet gjorde at vi ble forsinket ved oppstart 29.10.08. Når feltet var avdekket av gravemaskinen gikk det greit resten av dagen. 31.10.08 hadde undergrunnen frosset og det måtte en del rensing til før vi var tilbake der vi slapp dagen før.

Årets første snøfall. Tiltaksområdet midt i bildet. Foto tatt mot Ø.

3. FORMIDLING

Det var ingen besøkende på feltet de to dagene det tok å undersøke lokaliteten.

4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Gården Staver ligger på Tanumplataet, et kulturlandskap mellom Ringiåsen i vest og Tanumåsen i øst. Middelalderkirken Tanum (id 85608) ligger på plataets høyeste punkt og danner et naturlig sentrum i området, 1,3 km nordøst for lokaliteten på Staver. Kirken har vært forbundet med de større gårdene i området gjennom veifar, som i dag kan gjenkjennes som blant annet Tanumveien og hulveier (id 113158, id 52998 og id 52999). På plataet finnes også mange gravfelt, gravhauger og gravrøyser fra bronse- og jernalder (id 3279, id 3736, id 61428, id 33231, id 33229, id 52998, id 61425, id 61428, id 81407), samt fossile dyrkningsspor (id 75687) og rydningsrøyser (id 11080, id 20487, id 75781).

Lokaliteten ligger 220 meter nord/nordvest for Staver gård, og 70 meter sørøst for krysset Langerud/Bjerketun i Vestmarkveien. 50 meter og 210 meter sør for tiltaket er det registrert to tufter (id 23343 og id 33230). Tuftene har status som uavklarte førreformatoriske kulturminner. På en åkerholme innenfor tiltaksområdet ligger en rydningsrøyslokalitet (id 117170) med uavklart vernestatus.

5. UTGRAVNINGEN

5.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

Med utgangspunkt i de ulike aktivitetssporene/bosetningssporene som ble funnet under registreringen (Hansen 2008) var det interessant å avklare datering av strukturene, hva de forskjellige strukturene representerte, og om de representerte bosetning eller andre aktiviteter. En annen problemstilling var hvorvidt sporene var avsatt over lang tid eller om de representerte aktivitet i et kort tidsrom. En avklaring av lokalitetens relasjon til andre samtidige kulturminner i nærheten var også en målsetning vi jobbet mot (Berg-Hansen 2008).

5.2 UTGRAVNINGSMETODE

Utgravningen foregikk i gammel dyrket mark – nå beite, og flateavdekkingsmetoden ble benyttet. En gravemaskin med flat skuffe fjernet matjorda ned til undergrunnen. Strukturer som kokegroper, stolpehull og andre aktivitetsspor viser seg i undergrunnen i form av fargevariasjoner, kullkonsentrasjoner, varmepåvirket stein, brent sand/leire og så videre. Ved funn av strukturer blir et utvalg av disse undersøkt og dokumentert ved tegning og foto. Kullprøver blir tatt av alle snittede strukturer. På Staver fant vi ingen strukturer som kunne relateres til aktivitet i forhistorisk tid eller middelalder, og avsluttet dermed tidligere enn planlagt.

5.3 UTGRAVNINGENS FORLØP

Vi kom sent i gang den første dagen, da årets første snøfall kom overraskende på folk og forårsaket kaos på veiene. Snøfallet skapte ingen problemer for avdekkingen av lokaliteten, men frost den neste dagen krevde en del rensing av mulige strukturer.

Undersøkelsen ble avsluttet lenge før tiden da fylkeskommunens registreringer viste seg å være spor etter jordbruksaktivitet i historisk tid.

Frostmatt forårsaket en del rensing. Jacob Johansson fjerner tiliset masse over markerte strukturer. Foto mot nord. Fotograf: Sara L. Berge.

5.4 KILDEKRITISKE FORHOLD

Det kalde været med snø og frost forårsaket ingen problemer som hadde innvirkning på tolkning av feltene.

5.5 UTGRAVNINGEN

Avdekkingen startet på en prioritert del av lokaliteten (område A), øst for en åkerholme med synlige rydningsrøyser. Etter å ha åpnet en nordvest-sørøstvendt flate der, ble det gravd en nordøst-sørvestvendt sjakt sør for det prioriterte området (område B). Underveis markerte vi flere mulige strukturer, men ingen av dem kunne identifiseres som spor etter bosetningsaktivitet. Spredte diffuse kullforekomster i undergrunnen ble tolket som rester av kokegroper og ildsted under registreringen, men ble etter undersøkelse avskrevet som spor etter gammel skogbunn og nyere jordbruksaktivitet som rydningsbrann.

Område A. Foto mot nord.

Område B. Foto mot sørvest.

To strukturer ble datert i forbindelse med registreringen. Et stolpehull (F7) ble datert til merovingertid (600 - 680 e.Kr) og et mulig ildsted (F11) datert til høymiddelalder (1290-1420). Problemet med dateringene er at de begge er tatt fra toppen av strukturene, som ikke ble snittet i forbindelse med prøveuttaket. Prøver tatt i toppen av strukturer har dårlig kontekst og må sees på som usikre. Uten snitting kan man heller ikke være sikker på at strukturene virkelig er det de ser ut til å være i flaten.

Foruten noen staurhull, som likegodt kan være moderne strukturer, hadde ingen av strukturene vi snittet trekk som forbindes med kulturminner. Det ble ikke tatt kullprøver, heller ikke av staurhullene. To av de registrerte grøftene og flere av stolpehullene og kokegropene ble snittet og avskrevet. Da vi ikke så noe grunn til å fortsette undersøkelsen, avsluttet vi etter tre dager i felt. Det ble ikke foretatt noen naturvitenskaplige prøver, og det ble ikke gjort gjenstandsfunn i forbindelse med undersøkelsen.

S9, staurhull. Foto tatt mot nordnordvest. Fotograf: Sara L. Berge.

6. KONKLUSJON

Det ble ikke gjort funn av automatisk fredete kulturminner på Staver. De registrerte strukturene fra registreringen ble alle avskrevet. Det må dog tas i betraktning at nærområdet i seg selv er rikt på kulturminner, og at det kan finnes uoppdagete automatisk fredete kulturminner i umiddelbar nærhet. Nærliggende tufter, muligens fra middelalder, samt rydningsrøyser som ligger innenfor tiltaksområdet, tyder på at området har blitt benyttet i lang tid, selv om vi ikke kunne finne sikre spor etter forhistorisk menneskelig aktivitet innenfor det avdekkede området.

7. LITTERATUR

Berg-Hansen, I. M. 2008: *Prosjektplan. Undersøkelse av automatisk fredete kulturminner (bosetningsspor id116894). Hovedvannledning Staver – Bryn – riggområde Staver LA1. Staver, 56/1, Bærum kommune, Akershus. Top.ark. Kulturhistorisk museum. Oslo.*

Hansen, I. Beyer 2008: *Rapport fra registrering av automatisk fredete kulturminner i forbindelse med vannledningstrasé mellom Staver og Bryn ved Vestmarkveien, gnr.56/1 i Bærum kommune. Akershus fylkeskommune.*

8. VEDLEGG

8.1 FOTOLISTE

Negativnr. Cf34004

Filnavn	Motivbeskrivelse	Sett mot	Fotograf
Cf34004_30.jpg	Oversiktsfoto. Område B etter avdekking.	sv	SLB
Cf34004_01.jpg	Oversiktsfoto. Tiltaksområdet, prioritert område, før avdekking. Snø.	ø	SLB
Cf34004_02.jpg	Oversiktsfoto. Tiltaksområdet, prioritert område, før avdekking. Snø.	øsø	SLB
Cf34004_03.jpg	Oversiktsfoto. Tiltaksområdet, prioritert område, før avdekking. Snø.	nø	SLB
Cf34004_04.jpg	Oversiktsfoto. Tiltaksområdet, prioritert område, før avdekking. Snø.	nø	SLB
Cf34004_05.jpg	Oversiktsfoto. Tiltaksområdet, prioritert område, før avdekking. Snø.	n	SLB
Cf34004_06.jpg	Oversiktsfoto. Tiltaksområdet, prioritert område, før avdekking. Snø.	n	SLB
Cf34004_07.jpg	Arbeidsbilde. Jacob Johansson avdekker prioritert område.	ssø	SLB
Cf34004_08.jpg	Arbeidsbilde. Jacob Johansson avdekker prioritert område.	ssv	SLB
Cf34004_09.jpg	S1. Avskrevet.	nnv	JJ
Cf34004_10.jpg	S2. Avskrevet.	nnv	JJ
Cf34004_11.jpg	S3. Avskrevet etter snitting.	nnv	JJ
Cf34004_12.jpg	S4. Avskrevet.	nnv	JJ
Cf34004_13.jpg	S5. Avskrevet.	nnv	JJ
Cf34004_14.jpg	S7. Staurhull.	nnv	JJ
Cf34004_15.jpg	S8. Staurhull.	nnv	JJ
Cf34004_16.jpg	S9. Staurhull.	nnv	JJ
Cf34004_17.jpg	S10. Avskrevet.	vnv	JJ
Cf34004_18.jpg	S7. Staurhull, profil.	nnv	JJ
Cf34004_19.jpg	S8. Staurhull, profil.	nnv	JJ
Cf34004_20.jpg	S10. Avskrevet.	vnv	JJ
Cf34004_21.jpg	S11. Avskrevet.	nnv	JJ
Cf34004_22.jpg	S12. Avskrevet.	nnv	JJ
Cf34004_23.jpg	Arbeidsbilde. Jacob Johansson rydder frost.	n	SLB
Cf34004_24.jpg	Arbeidsbilde. Jacob Johansson rydder frost.	n	SLB
Cf34004_25.jpg	S13. Avskrevet.	n	SLB
Cf34004_26.jpg	Oversiktsfoto. Område A etter avdekking.	n	SLB
Cf34004_27.jpg	Oversiktsfoto. Område A etter avdekking.	n	SLB
Cf34004_28.jpg	Oversiktsfoto. Område A etter avdekking.	nø	SLB
Cf34004_29.jpg	Oversiktsfoto. Område B etter avdekking.	nø	SLB